

Π.3.2.1 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

**Νεοελληνική Γλώσσα
Β΄ Γυμνασίου
Τίτλος:
«Λεξικά ορολογίας»**

ΘΕΟΔΩΡΑ ΤΡΙΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
Θεσσαλονίκη 2012**

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνος υπο-ομάδας εργασίας γλώσσας δευτεροβάθμιας: Δημήτρης Κουτσογιάννης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101, Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

A. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Λεξικά Ορολογίας

Δημιουργός

Θεοδώρα Τριαντοπούλου

Διδακτικό αντικείμενο

Νεοελληνική Γλώσσα

Τάξη

Β΄ Γυμνασίου

Χρονολογία

Οκτώβριος 2012

Διδακτική/θεματική ενότητα

9η Ενότητα: Μέρος Β΄ Χρήση ειδικού λεξιλογίου, Ορισμός, Μέρος Δ΄, Χρήση Λεξικών.

8η Ενότητα: Γ΄ Μέρος, Πολυλεκτικά Σύνθετα.

1η Ενότητα: Μέρος Δ2, Άλλοι τρόποι ανάπτυξης παραγράφου.

Διαθεματικό

Ναι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

Τα εμπλεκόμενα αντικείμενα δεν είναι αυστηρά προκαθορισμένα, αλλά διαμορφώνονται ανάλογα με τις επιλογές των μαθητών.

Χρονική διάρκεια

8 ώρες

Χώρος

Το σενάριο πραγματοποιείται στο Εργαστήριο Πληροφορικής για 6 διδακτικές ώρες.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Το σενάριο προϋποθέτει εξοικείωση του εκπαιδευτικού και μαθητών:

- με το λογισμικό wiki, το οποίο αξιοποιείται για την ανάπτυξη των Λεξικών Ορολογίας. Πριν την εφαρμογή του σεναρίου θα πρέπει ο εκπαιδευτικός να δημιουργήσει ατομικούς λογαριασμούς για κάθε μαθητή και να τους ενημερώσει σχετικά με το περιβάλλον και τον τρόπο χρήσης του. Εναλλακτικά, η όλη ιδέα του σεναρίου μπορεί να υλοποιηθεί και με τη χρήση επεξεργαστή κειμένου (word).
- με το εργαλείο hotpotatoes που αξιοποιείται για την ανάπτυξη ηλεκτρονικών ασκήσεων. Ο εκπαιδευτικός ενημερώνει τους μαθητές για τη λειτουργία του εργαλείου προκειμένου να το αξιοποιήσουν για να φτιάξουν τα δικά τους ηλεκτρονικά σταυρόλεξα.

Επιπλέον, προϋποθέτει:

- χρήση προτζέκτορα ή διαδραστικού πίνακα για 1 διδακτική ώρα.
- συνεργασία με συναδέλφους που διδάσκουν γνωστικά αντικείμενα αντίστοιχα με τα λεξικά ορολογίας που αναπτύσσονται.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο αποτελεί πρόταση διδασκαλίας.

Το σενάριο στηρίζεται

-

Το σενάριο αντλεί

Το σενάριο έχει αναφορές στα ακόλουθα σενάρια:

α. Μαρία Νέζη, *Μικροί Λεξικογράφοι*, Νεοελληνική Γλώσσα, Α΄ & Β΄ Γυμνασίου, 2012.

β. Ιωάννα Χαλυσιάνη, *Ειδικόί όροι και γενικό λεξιλόγιο. Λεξικά ορολογίας και λεξικά γενικής χρήσης*, Νεοελληνική Γλώσσα, Α΄ Λυκείου, 2012.

γ. Ιωάννα Χαλισιάνη, *Επιστημονικοί όροι και γενικό λεξιλόγιο. Οι ειδικές γλώσσες των επιστημών ως κοινωνικές γλωσσικές ποικιλίες*, Νεοελληνική Γλώσσα, Α΄ Λυκείου, 2012.

Β. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στο σενάριο αυτό οι μαθητές δημιουργούν λεξικά ορολογίας για γνωστικά αντικείμενα που επιλέγουν αξιοποιώντας τις δυνατότητες που προσφέρει το λογισμικό Wiki, καθένα από τα οποία περιέχει ως λήμματα 8 ειδικούς όρους. Για κάθε λήμμα καταγράφεται ο σύντομος και ο εκτεταμένος ορισμός, πληροφορίες γραμματικές και σχηματισμού του όρου και δημιουργείται υπερσύνδεση με το αντίστοιχο λήμμα από το [Ηλεκτρονικό Λεξικό του Τριανταφυλλίδη](#), καθώς και με επιπρόσθετο σχετικό υλικό (εικόνες, βίντεο κ.λπ.). Καταγράφονται επίσης οι πηγές που αξιοποιήθηκαν. Μετά την παρουσίαση των λεξικών στην ολομέλεια, κάθε ομάδα αναρτά στο Wiki αξιολογικά σχόλια για τα λεξικά των άλλων ομάδων. Τέλος, οι ομάδες των μαθητών δημιουργούν ψηφιακές ασκήσεις/σταυρόλεξα με το εργαλείο Hot Potatoes, αξιοποιώντας τους σύντομους ορισμούς των ειδικών όρων που περιέχονται στα λεξικά που ανέπτυξαν.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Το σενάριο αναπτύσσεται εντός του πεδίου της Θεωρίας της Εμπλαισιωμένης ή Εγκαθιδρυμένης Μάθησης και οργανώνεται γύρω από την επίλυση προβλήματος. Ζητούμενο είναι η δημιουργία λεξικών ορολογίας διαφορετικών γνωστικών αντικειμένων. Στο σημείο αυτό συναντάται το μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας με όλα τα άλλα γνωστικά αντικείμενα και το σενάριο αποκτά διαθεματική διάσταση.

Το σενάριο εμπεριέχει στοιχεία της μεθόδου project. Στο πλαίσιο αυτό υποστηρίζεται η συνεργατική μάθηση: οι μαθητές επιλέγουν, σχεδιάζουν συνεργατικά, συνεπεξεργάζονται κείμενα, αναζητούν πηγές πληροφόρησης στο διαδίκτυο, τις οποίες αξιολογούν και ετοιμάζουν το τελικό προϊόν το οποίο

αξιολογείται από τις άλλες ομάδες. Ο εκπαιδευτικός προετοιμάζει τις δραστηριότητες και διευκολύνει και καθοδηγεί τις ομάδες στην περίπτωση που συναντούν δυσκολίες.

Η αξιολόγηση δεν αποτελεί προνόμιο του εκπαιδευτικού, αλλά μια διαδικασία στην οποία συμμετέχουν και οι ίδιοι οι μαθητές αποτιμώντας τα αποτελέσματα της εργασίας τους.

Στο σενάριο δίνεται έμφαση στην παραγωγή λόγου και ως ατομική αλλά και ως συνεργατική διαδικασία, ενώ η παραγωγή λόγου δεν αντιμετωπίζεται ως μία εφάπαξ και στατική διαδικασία.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Με το σενάριο αυτό, μέσα από τη δημιουργία λεξικών ορολογίας επιχειρείται η αναδόμηση πληροφοριών που στο σχολικό βιβλίο παρουσιάζονται στην Ενότητα 9 (Μέρος Β, Χρήση ειδικού λεξιλογίου, Τεχνική διατύπωσης ορισμών, Μέρος Γ΄ Χρήση Λεξικών), στην Ενότητα 8 (Μέρος Γ, Πολυλεκτικά Σύνθετα) και Ενότητα 1 (Μέρος Δ2, Άλλοι τρόποι ανάπτυξης παραγράφου). Οι μαθητές διερευνούν τον τρόπο σχηματισμού των ειδικών όρων, προσεγγίζουν την έννοια της πολυσημίας ενός όρου και ασκούνται στη διατύπωση των ορισμών τους αξιοποιώντας κείμενα των σχολικών εγχειριδίων διαφορετικών γνωστικών αντικειμένων που οι ίδιοι επιλέγουν, καθώς και το [ερμηνευτικό λεξικό του Τριανταφυλλίδη](#).

Επιπλέον, ασκούνται στην αναζήτηση επιπρόσθετου πληροφοριακού υλικού σχετικού με τον όρο. Η αξιοποίηση του λογισμικού Wiki ως περιβάλλοντος για την ανάπτυξη των λεξικών συμβάλλει στη διαμόρφωση μιας κοινότητας μάθησης με δυνατότητα ανάρτησης σχολίων για δημόσια συζήτηση και αναστοχασμό.

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Το σενάριο έχει κυρίως γλωσσική και μεταγλωσσική εστίαση, καθώς οι μαθητές εξοικειώνονται με τον τρόπο δημιουργίας ενός ειδικού λεξικού και σχολιάζουν τις εργασίες άλλων ομάδων, επιτυγχάνεται όμως και καλύτερη ταξινόμηση της γνώσης που έχουν ήδη κατακτήσει σε συγκεκριμένα γνωστικά αντικείμενα.

Γνώσεις για τη γλώσσα

- Εύρεση ειδικών όρων σε ένα κείμενο ειδικού επιστημονικού ενδιαφέροντος.
- Επίγνωση των τρόπων σχηματισμού λέξεων με έμφαση στη στρατηγική του μορφολογικού τεμαχισμού.
- Κατανόηση της έννοιας της πολυσημίας των όρων.
- Κατανόηση ότι οι λεξικοσυντακτικές επιλογές στη διατύπωση ενός ορισμού σχετίζονται με το ιδιαίτερο ύφος του ορισμού.

Γραμματισμοί

Κλασικός Γραμματισμός

- Εξοικείωση με την ανάγνωση ερμηνευτικών λεξικών: εύρεση όρων σε λεξικά και αξιοποίηση των πληροφοριών τους.
- Διατύπωση απλών ορισμών ειδικών όρων και ανάπτυξη εκτεταμένων ορισμών ειδικών όρων σε μορφή παραγράφου.

Νέοι Γραμματισμοί

- Αξιοποίηση των [ηλεκτρονικών ερμηνευτικών λεξικών](#) για την εύρεση της σημασίας ειδικών όρων και την επαλήθευση υποθέσεων των μαθητών για τον τρόπο σχηματισμού τους και τη γραμματική τους κατηγορία.
- Αναζήτηση επιπρόσθετων πληροφοριών στο διαδίκτυο για κάθε όρο και κριτική αξιοποίηση τους.
- Αξιοποίηση Wiki για συμπαραγωγή γραπτού λόγου: ανάπτυξη ηλεκτρονικών λεξικών ορολογίας και ανάπτυξη γραπτού σχολίου.
- Ανάπτυξη ψηφιακών σταυρόλεξων με το εργαλείο Hot Potatoes με την αξιοποίηση των απλών ορισμών ειδικών όρων.

Κριτικός Γραμματισμός

Οι μαθητές:

- Αποκτούν επίγνωση των διαφορών που παρουσιάζουν τα γενικά ερμηνευτικά λεξικά και τα ειδικά λεξικά ορολογίας, συγκρίνοντας τους ορισμούς που οι ίδιοι

αναπτύσσουν με τη βοήθεια των σχολικών εγχειριδίων με αυτούς που περιέχονται στα ερμηνευτικά λεξικά.

- Συγκρίνουν το υπερκειμενικό λεξικό που δημιούργησαν με τα συμβατικά λεξικά και προβληματίζονται για την προστιθέμενη αξία του.

Διδακτικές πρακτικές

Οι διδακτικές πρακτικές συνοψίζονται στο Ε.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Αφετηρία του σεναρίου αποτελεί η διαθεματική εργασία στο τέλος της 9^{ης} Ενότητας (σελ 148), σύμφωνα με την οποία οι μαθητές χωρισμένοι σε ομάδες εντοπίζουν επιστημονικούς όρους από σχολικά εγχειρίδια και δημιουργούν ένα μικρό λεξικό.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Το σενάριο συνδέεται θεματικά με το Β΄ και Δ΄ μέρος της 9^{ης} ενότητας της Νεοελληνικής Γλώσσας Β΄ Γυμνασίου «Ταξίδι στο μαγικό κόσμο του Διαστήματος» αλλά και με τη δεύτερη διαθεματική εργασία στο τέλος της ενότητας (σελ 148). Επιπλέον, αξιοποιεί από την 1^η Ενότητα το Δ2 μέρος «Άλλοι τρόποι ανάπτυξης παραγράφων». Το σενάριο συνάδει:

Α) Με τους στόχους του ΔΕΠΠΣ για τη Β΄ Γυμνασίου, σύμφωνα με τους οποίους ο μαθητής:

- Εξοικειώνεται με τη χρήση λεξικών διαφόρων ειδών (ερμηνευτικών, ετυμολογικών, ονοματικών, πραγματολογικών, λεξικών συνωνύμων και αντιθέτων, παραγώγων κτλ.).
- Εξασκείται στη διατύπωση ορισμών πάνω σε θέματα από τη Λογοτεχνία, τη Φυσική, τη Χημεία, τα Μαθηματικά, κ.λπ.
- Κατανοεί τη σκοπιμότητα και την τεχνική των ορισμών.

- Ασκείται στην αναζήτηση λημμάτων, καθώς και στην αναζήτηση συγκεκριμένων κάθε φορά πληροφοριών (ερμηνευτικών, ετυμολογικών κ.λπ.) για τα λήμματα. Συγκρίνει διάφορα είδη λεξικών μεταξύ τους και συνηθίζει να ανατρέχει κάθε φορά στο πιο κατάλληλο για την περίπτωση.

Β) Με το Νέο Πρόγραμμα Σπουδών για το Γυμνάσιο (2011), σύμφωνα με το οποίο ορίζονται ως ενδεικτικά αποτελέσματα και δραστηριότητες για τη Β΄ Γυμνασίου τα ακόλουθα:

- Χρήση λεξικά διαφόρων ειδών ανάλογα με τις ανάγκες πληροφόρησης.
- Αξιοποίηση ποικίλων λεξικών (ερμηνευτικών, ετυμολογικών, συνωνύμων, παραγώγων κτλ.).
- Αναζήτηση άγνωστων λέξεων και ετυμολογιών σε λεξικά.
- Αναζήτηση διαφόρων σημασιών και χρήσεων λέξεων σε λεξικά και ηλεκτρονικά σώματα κειμένων (κυριολεκτική/μεταφορική σημασία, πολυσημία, συνωνυμία κτλ.)
- Ατομικές και ομαδικές έρευνες μικρής εμβέλειας με χρήση ηλεκτρονικών βιβλιοθηκών ή άλλων πηγών του διαδικτύου και λογισμικών.
- Χρήση βοηθημάτων (λεξικά, γραμματική) για την αποδεκτή, ανάλογα με το είδος και την περίπτωση, γραφή.
- Χωρισμός των μαθητών και μαθητριών σε ομάδες και κοινή επεξεργασία κειμένου με τη χρήση κειμενογράφου, λογισμικού παρουσίασης (για πολυτροπικά κείμενα) και διαδικτυακών εργαλείων συνεργατικής γραφής.
- Παρουσίαση στην τάξη μικρών ατομικών ή ομαδικών ερευνών που γράφτηκαν στον υπολογιστή με χρήση κειμενογράφου, διορθωτή, λογισμικού επεξεργασίας εικόνας, σελιδοποιητή κτλ., εκπαιδευτικών λογισμικών ή με χρήση των υπηρεσιών και των συνεργατικών εργαλείων του διαδικτύου.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Οι ΤΠΕ αξιοποιούνται στο σενάριο για άμεση πρόσβαση στην πληροφορία (σύνδεση με λεξικό Τριανταφυλλίδη), για την άντληση υλικού (εύρεση επιπρόσθετου υλικού), υποστηρίζουν τη συνεργατική γραφή προσφέροντας ένα ευέλικτο περιβάλλον για τη δημιουργία και το σχολιασμό της εργασίας (wiki) και εισάγουν τους μαθητές στην έννοια και λειτουργία του υπερκειμένου.

Κείμενα

Στο σενάριο προτείνεται η αξιοποίηση κειμένων των σχολικών εγχειριδίων, σύμφωνα με τις επιλογές που θα κάνουν οι μαθητές βάσει των φύλλων εργασίας.

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

1^η Φάση: Αφόρμηση (1 ώρα)

Ο εκπαιδευτικός προβάλλει στον προτζέκτορα ή στον διαδραστικό πίνακα αποσπάσματα από διδακτικά εγχειρίδια διαφόρων γνωστικών αντικειμένων της Β΄ ή Α΄ Γυμνασίου. Καταγράφονται οι ειδικοί επιστημονικοί όροι στον πίνακα και δημιουργείται στην ολομέλεια της τάξης προβληματισμός και συζήτηση γύρω από τη μορφή των ειδικών επιστημονικών όρων, τον τρόπο διατύπωσης των ορισμών τους καθώς και τη χρήση λεξικών. Εναλλακτικά, η διδασκαλία της ενότητας μπορεί να ξεκινήσει με την ανάγνωση του εισαγωγικού κειμένου 3 της 9^{ης} ενότητας (σελ 138). Συγκεκριμένα, τίθενται οι ακόλουθοι άξονες συζήτησης:

- Ποια μορφή έχουν οι ειδικοί όροι (ουσιαστικά, ουσιαστικοποιημένα επίθετα, λεξικές φράσεις);
- Πώς είναι η δομή/μορφή του ορισμού (οριστέα έννοια, γένος, ειδιοποιός διαφορά), το ύφος του (οικείο ή επίσημο), η έκτασή του (απλοί και εκτεταμένοι ορισμοί);
- Περιέχονται οι ειδικοί όροι στα ερμηνευτικά λεξικά; Πόσο σαφής και επαρκής είναι ο ορισμός των ειδικών όρων σε σχέση με τον ορισμό του όρου στα σχολικά εγχειρίδια; Γιατί;

- Ένας ειδικός όρος έχει επιπλέον σημασίες;

Στη συνέχεια, ο εκπαιδευτικός εμπλέκει τους μαθητές σε μια εργασία δημιουργίας λεξικών ορολογίας και ψηφιακών ασκήσεων η οποία θα γίνει σε δύο φάσεις.

Στην πρώτη φάση οι μαθητές θα δημιουργήσουν τα λεξικά, αφού πρώτα επιλέξουν γνωστικό αντικείμενο, αξιοποιώντας ως βασική πηγή το αντίστοιχο σχολικό εγχειρίδιο. Τονίζεται ότι το λεξικό θα περιλαμβάνει 8 ειδικούς όρους. Για κάθε όρο θα δίνεται ο σύντομος και ο εκτεταμένος ορισμός του και θα υπάρχει υπερσύνδεση με το αντίστοιχο λήμμα του λεξικού Τριανταφυλλίδη και επιπρόσθετο υλικό (εικόνες, βίντεο). Το λεξικό θα πλαισιώνεται από τις πηγές που χρησιμοποιήθηκαν. Τα λεξικά ορολογίας θα παρουσιαστούν στην ολομέλεια και θα αξιολογηθούν από τις ομάδες των μαθητών.

Στη δεύτερη φάση, οι ομάδες των μαθητών αξιοποιώντας τους σύντομους ορισμούς των ειδικών όρων θα δημιουργήσουν ψηφιακές ασκήσεις με σταυρόλεξα με αξιοποιώντας το εργαλείο hot potatoes.

Στη συνέχεια, συγκροτούνται τετραμελείς ομάδες μαθητών με βάση τα ενδιαφέροντά τους σε συγκεκριμένα γνωστικά αντικείμενα. Το γνωστικό αντικείμενο που επιλέγεται από κάθε ομάδα μπορεί να αφορά τη Β΄ ή την Α΄ Γυμνασίου. Οι ομάδες αυτοοργανώνονται αναλαμβάνοντας συγκεκριμένους ρόλους: συντονιστής συζήτησης, αυτός που συνοψίζει, χειριστής Η/Υ, διαμεσολαβητής. Η πορεία της εργασίας περιγράφονται επαρκώς στην αρχική σελίδα του wiki ή εναλλακτικά σε Φύλλα Εργασίας που δίνονται στους μαθητές ([Φύλλο Εργασίας](#), [Φύλλο Εργασίας 1^{ης} Φάσης](#), [Φύλλο Εργασίας 2^{ης} Φάσης](#)) στους μαθητές.

Φάση 1^η:

1^η Δραστηριότητα: Συλλογή όρων - Καταγραφή σύντομου ορισμού – Έλεγχος υποθέσεων μέσα από ερμηνευτικό λεξικό (2 ώρες)

Την πρώτη ώρα οι μαθητές/λεξικογράφοι συγκεντρώνουν 8 ειδικούς επιστημονικούς όρους από το σχολικό εγχειρίδιο του γνωστικού αντικείμενου που επιλέγουν και στο wiki που ο εκπαιδευτικός έχει δημιουργήσει, σε σελίδα που ανοίγουν, καταγράφουν τους όρους που συγκέντρωσαν και διατυπώνουν τον σύντομο ορισμό τους αξιοποιώντας το σχολικό εγχειρίδιο. Τονίζεται ότι δέκτες του λεξικού είναι οι μαθητές που μελετούν το συγκεκριμένο σχολικό εγχειρίδιο και ως εκ τούτου έχει ως στόχο να τους διευκολύνει στην κατανόηση των ειδικών όρων που περιέχει.

Επισημαίνεται η προσοχή των μαθητών/λεξικογράφων στα ακόλουθα σημεία:

Στην επιλογή των όρων: συνίσταται να επιλεγούν όροι που οι μαθητές/δέκτες αντιμετωπίζουν δυσκολία στην κατανόησή τους. Επιπλέον, προκειμένου οι μαθητές/λεξικογράφοι να διευκολυνθούν στην ανάπτυξη των εκτεταμένων ορισμών, συνίσταται να επιλεγούν όροι που αναπτύσσονται με επάρκεια στο σχολικό εγχειρίδιο.

Στη διατύπωση των σύντομων ορισμών: λαμβάνοντας υπόψη τους δέκτες του λεξικού επισημαίνεται η προσοχή των μαθητών/λεξικογράφων στο ύφος που θα υιοθετήσουν (οικείο ή μη) κατά τη διατύπωση των ορισμών, καθώς από αυτό εξαρτώνται οι λεξικογραμματικές επιλογές που θα κάνουν: ρήματα ενεργητικής φωνής στο α΄ πληθυντικό πρόσωπο ή παθητικής φωνής στο γ΄ ενικό.

Στις πληροφορίες του λεξικού: οι μαθητές/λεξικογράφοι θα τονίσουν με διαφορετικό χρώμα την οριστέα έννοια, το γένος και την ειδοποιό διαφορά, θα σχολιάσουν τη γραμματική κατηγορία στηριζόμενοι στις γνώσεις τους για τη γλώσσα και τρόπο σχηματισμού του όρου (παράγωγη, σύνθετη λέξη, λεξική φράση) στηριζόμενοι κυρίως στην τεχνική του μορφολογικού τεμαχισμού. Οι δραστηριότητες των μαθητές καταγράφονται αναλυτικά στο [Φύλλο εργασίας της 1^{ης} Φάσης](#).

Στη συνέχεια, τη δεύτερη ώρα, οι μαθητές/λεξικογράφοι εντοπίζουν τους όρους στο [Λεξικό του Τριανταφυλλίδη](#), συγκρίνουν τον σύντομο ορισμό των όρων που δημιούργησε η ομάδα με αυτόν του Λεξικού και ελέγχουν τις γραμματικές πληροφορίες και τις πληροφορίες σχηματισμού του όρου συγκρίνοντας με τις

αντίστοιχες πληροφορίες του Λεξικού. Η ομάδα, αν χρειάζεται, προβαίνει σε βελτιώσεις του σύντομου ορισμού και διορθώνει τις αρχικές υποθέσεις για τη γραμματική μορφή και τον τρόπο σχηματισμού των όρων. Επιπλέον, δημιουργεί υπερσυνδέσεις του όρου με το σχετικό λήμμα στο λεξικό του Τριανταφυλλίδη. Κάθε μέλος της ομάδας αναλαμβάνει ως εργασία για το σπίτι:

- να αναπτύξει σε παράγραφο τον εκτεταμένο ορισμό δύο όρων και να τον καταγράψει στη σελίδα wiki του λεξικού που η ομάδα δουλεύει,
- να εντοπίσει στο διαδίκτυο σχετικό υλικό με τον όρο εικόνες ή βίντεο κ.λπ.

2^η Δραστηριότητα: Εμπλουτισμός λημμάτων (2 ώρες)

Η ομάδα ελέγχει και διορθώνει τα κείμενα των εκτεταμένων ορισμών των μελών της και αξιολογεί το επιπρόσθετο υλικό που εντόπισε κάθε μέλος της ομάδας δημιουργώντας τις σχετικές υπερσυνδέσεις. Τέλος, φροντίζει τη μορφή του λεξικού (αλφαβητική σειρά, μέγεθος και τύπος γραμματοσειράς) και καταγράφει τις πηγές.

3^η Δραστηριότητα: Διαμόρφωση κριτηρίων αξιολόγησης – Πλοήγηση στα Λεξικά- Ανάρτηση αξιολογικών σχολίων (2 ώρες)

Συνδιαμορφώνονται από τον διδάσκοντα και την ολομέλεια τα κριτήρια αξιολόγησης της εργασίας που μπορούν να αφορούν και στα ακόλουθα: πληρότητα και σαφήνεια ορισμών, επιπρόσθετο υλικό υπερσύνδεσης, γλώσσα-ύφος, μορφή λεξικού, δημιουργικότητα και πρωτοτυπία, συνεργασία, αξιοποίηση φύλλου εργασίας.

Οι εργασίες παρουσιάζονται στην τάξη ή εναλλακτικά οι ομάδες πλοηγούνται στις σελίδες του wiki και βλέπουν τις εργασίες των άλλων ομάδων. Στη συνέχεια, κάθε ομάδα συγγράφει μία σύντομη αξιολογική κρίση με βάση τα κριτήρια που τέθηκαν για τις εργασίες των άλλων ομάδων. Η εργασία σχολιάζεται στο wiki από τον καθηγητή της Γλώσσας και από τον καθηγητή που διδάσκει το γνωστικό αντικείμενο το σχετικό με το Λεξικό Ορολογίας που κάθε ομάδα δημιούργησε. Οι

ομάδες των μαθητών αναλαμβάνουν να βελτιώσουν το λεξικό τους λαμβάνοντας υπόψη τον σχολιασμό του.

Το πρότζεκτ κλείνει στην ολομέλεια με την αναζήτηση πιο συγκροτημένων απαντήσεων στα ερωτήματα που τέθηκαν στην αφόρμηση του σεναρίου:

- Ποια μορφή έχουν οι ειδικοί όροι;
- Πώς είναι η δομή/μορφή του ορισμού, το ύφος του, η έκτασή του;
- Πόσο σαφής και επαρκής είναι ο ορισμός τους σε σχέση με τον ορισμό του όρου στα σχολικά εγχειρίδια; Γιατί;
- Ένας ειδικός όρος έχει επιπλέον σημασίες;

Οι μαθητές καταθέτουν τις απόψεις τους και ο εκπαιδευτικός καταγράφει και συνοψίζει τις απαντήσεις.

Φάση 2^η:

Ο εκπαιδευτικός δημιουργεί στο wiki τη σελίδα Παίζοντας με τους Ορισμούς. Οι μαθητές αξιοποιώντας το εργαλείο hot potatoes δημιουργούν ψηφιακά σταυρόλεξα που τα ανεβάζουν στη σελίδα αυτή, ακολουθώντας τις οδηγίες του Φύλλου Εργασίας 2^{ης} Φάσης

1^η Δραστηριότητα: Δημιουργία ψηφιακών ασκήσεων (1 ώρα)

Οι ομάδες των μαθητές, αξιοποιώντας σύντομους ορισμούς των ειδικών όρων, αναπτύσσουν σταυρόλεξα με το εργαλείο hot potatoes, τα οποία ανεβάζουν σε σχετική σελίδα του wiki.

2^η Δραστηριότητα: Λύνοντας ψηφιακά σταυρόλεξα (1 ώρα)

Οι μαθητές καλούνται να παίξουν με τις ασκήσεις των συμμαθητών τους.

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Φύλλο εργασίας

(το Φύλλο Εργασίας μπορεί να αναρτηθεί στην αρχική σελίδα του wiki ή να δοθεί σε έντυπη μορφή στην περίπτωση που το λεξικό αναπτύσσεται σε word)

Σκοπός της εργασίας αυτής είναι να δημιουργήσετε λεξικά ορολογίας 8 ειδικών όρων για το γνωστικό αντικείμενο που σας ενδιαφέρει, αξιοποιώντας τα αντίστοιχα σχολικά εγχειρίδια και στην συνέχεια να δημιουργήσετε ψηφιακές ασκήσεις.

Η εργασία θα γίνει σε δύο φάσεις:

- **Φάση 1^η:** Δημιουργία και παρουσίαση Λεξικών
- **Φάση 2^η:** Δημιουργία Ψηφιακών Ασκήσεων. Παιχνίδι με τις ψηφιακές ασκήσεις

Φύλλο εργασίας 1^{ης} Φάσης

Στόχος στη Φάση αυτή είναι να δημιουργήσετε ένα λεξικό ορολογίας
Δέκτες του λεξικού είναι οι μαθητές που μελετούν το συγκεκριμένο σχολικό εγχειρίδιο. Στόχος του λεξικού σας είναι να διευκολύνεται τους συμμαθητές σας στην κατανόηση των ειδικών όρων που περιέχει το λεξικό.

Το λεξικό σας θα περιέχει για κάθε όρο τον σύντομο και τον εκτεταμένο ορισμό του, υπερσύνδεση με το αντίστοιχο λήμμα του λεξικού Τριανταφυλλίδη, επιπρόσθετο υλικό (εικόνες, βίντεο) και θα συνοδεύεται από τις πηγές που χρησιμοποιήσατε. Για να φέρετε σε πέρας το στόχο σας υλοποιήστε τις ακόλουθες δραστηριότητες:

1^η Δραστηριότητα: Συλλογή όρων - Καταγραφή σύντομου ορισμού -Έλεγχος υποθέσεων μέσα από ερμηνευτικό λεξικό (2 ώρες)

1) Ανοίξτε την έντυπη ή ηλεκτρονική μορφή του εγχειριδίου του γνωστικού αντικείμενου που σας ενδιαφέρει και επιλέξτε 8 ειδικούς επιστημονικούς όρους. Μπορείτε να επιλέξετε όρους που στο σχολικό εγχειρίδιο δίνονται επιπρόσθετες πληροφορίες, τις οποίες θα μπορέσετε να αξιοποιήσετε στη συνέχεια για την ανάπτυξη του εκτεταμένου ορισμού (ανάπτυξη παραγράφου με ορισμό)

2) Δημιουργήστε μία δική σας σελίδα στο wiki και καταγράψτε τους όρους.

3) Αξιοποιώντας το σχολικό εγχειρίδιο διατυπώστε το σύντομο ορισμό των όρων.

- Κατά τη διατύπωση των ορισμών σας να λάβετε υπόψη σας τους δέκτες του λεξικού σας.
- Τονίστε με διαφορετικό χρώμα την οριστέα έννοια, το γένος και την ειδοποιό διαφορά.

- Σχολιάστε τη γραμματική κατηγορία και τρόπο σχηματισμού του όρου (απλή, παράγωγη ή σύνθετη λέξη, πολυλεκτικά σύνθετα), στηριζόμενοι στις γνώσεις σας για τη γλώσσα και την τεχνική του μορφολογικού τεμαχισμού.

4) Εντοπίστε τους ειδικούς όρους που επεξεργάζεστε στο Λεξικό του Τριανταφυλλίδη.

- Συγκρίνετε τον ορισμό του όρου που δημιούργησε η ομάδα με αυτόν του Λεξικού και βελτιώστε, αν κρίνετε απαραίτητο, τη διατύπωση του σύντομου ορισμού
- Ελέγξτε τις υποθέσεις σας για τη γραμματική κατηγορία και τον τρόπο σχηματισμού του όρου αξιοποιώντας τις πληροφορίες του λεξικού
- Δημιουργήστε υπερσυνδέσεις των όρων του λεξικού σας με τα αντίστοιχα λήμματα από το λεξικό του Τριανταφυλλίδη.

Κάθε μέλος της ομάδας σας αναλαμβάνει ως εργασία για το σπίτι

- να αναπτύξει σε παράγραφο τον εκτεταμένο ορισμό δύο όρων, αξιοποιώντας το σχολικό εγχειρίδιο και να τους καταγράψει στη σελίδα του λεξικού. Μπορείτε να αναπτύξετε την παράγραφο με διαίρεση ή να αναπτύξετε ξεχωριστά καθένα από τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της έννοιας.
- να εντοπίσει σχετικό υλικό με τον όρο από το διαδίκτυο (εικόνες, βίντεο κ.λπ).

2^η Δραστηριότητα: Εμπλουτισμός λημμάτων (2 ώρες)

- 1) Ελέγξτε και διορθώστε τα κείμενα των εκτεταμένων ορισμών που κάθε μέλος της ομάδας σας δημιούργησε
- 2) Αξιολογήστε το επιπρόσθετο υλικό που κάθε μέλος της ομάδα εντόπισε και δημιουργείστε υπερσυνδέσεις με αυτό.
- 3) Φροντίστε τη μορφή του λεξικού σας: Βάλτε τα λήμματα σε αλφαβητική σειρά, προσέξτε το μέγεθος και τον τύπο της γραμματοσειράς
- 4) Καταγράψτε τις πηγές και τα ονόματά σας.

3^η Δραστηριότητα: Παρουσιάσεις - Αξιολόγηση (1 ώρα)

Πλοηγηθείτε στις σελίδες του wiki, δείτε τις εργασίες των άλλων ομάδων και συγγράψτε μία σύντομη αξιολογική κρίση με βάση τα κριτήρια που συζητήθηκαν στην ολομέλεια.

Εργασία για το σπίτι:

Αξιοποιώντας τα αξιολογικά σχόλια που αναρτήθηκαν διορθώστε την εργασία σας.

Φύλλο Εργασίας 2^η Φάσης

Αξιοποιώντας τα λεξικά που φτιάξατε, θα δημιουργήσετε ηλεκτρονικά σταυρόλεξα με το εργαλείο hot potatoes.

1^η Δραστηριότητα: Ανάπτυξη ηλεκτρονικών σταυρολέξων (1 ώρα)

- 1) Κατεβάστε το εργαλείο hot potatoes. Αξιοποιήστε την ιστοσελίδα <http://users.sch.gr/salnk/didaskalia/Hotpotatoes.htm>
- 2) Αξιοποιώντας σύντομους ορισμούς ειδικών όρων που επιλέγετε από τα λεξικά ορολογίας που φτιάξατε, αναπτύξτε σταυρόλεξα με το εργαλείο hot potatoes. Επιλέξτε jcross, μετά ορισμοί και καταγράψτε τους σύντομους ορισμούς και τους όρους, δημιουργώντας το δικό σας σταυρόλεξο. Σώστε το σταυρόλεξο ως σελίδα web.
- 3) Ανεβάστε την εργασία σας στο wiki, στη σελίδα «Παίζοντας με τους ορισμούς».
- 4) Διασκεδάστε λύνοντας τα σταυρόλεξα των συμμαθητών σας δοκιμάζοντας τις γνώσεις σας.

Ζ. ΆΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Εναλλακτικά, η όλη ιδέα του σεναρίου μπορεί να υλοποιηθεί και με τη χρήση αποκλειστικά και μόνο επεξεργαστή κειμένου (word). Επιπλέον, η ανάπτυξη των λεξικών ορολογίας και η τροφοδότησή τους με όρους μπορεί να αποτελέσει ένα πρότζεκτ που θα διαρκέσει καθόλη τη διάρκεια της χρονιάς με τη συνεργασία των καθηγητών που διδάσκουν τα αντίστοιχα γνωστικά αντικείμενα.

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Επειδή το σενάριο αφορά μία εργασία με την οποία δεν είναι ιδιαίτερα εξοικειωμένοι οι μαθητές απαιτείται η διαρκής παρουσία του διδάσκοντα κατά τη φάση ανάπτυξης του λεξικού. Στην περίπτωση που τα λεξικά ορολογίας αφορούν γνωστικά αντικείμενα πέραν της ειδικότητας του φιλολόγου απαιτείται η συνεργασία με άλλους καθηγητές ειδικότητας.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΔΕΠΠΣ. 2003. *Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών της Ελληνικής Γλώσσας για το Γυμνάσιο*, ΦΕΚ 303B/13-03-2003). Διαθέσιμο στο διαδίκτυο <http://www.pi-schools.gr/programs/depss/>.

Κουτσογιάννης, Δ., Μ. Παυλίδου, Μ. & Ι. Χαλσιάνη. 2011. *Μελέτη για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση: γενικό πλαίσιο και ιδιαιτερότητες*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας. www.greeklanguage.gr/digitalschool

Κουτσογιάννης, Δ. & Αλεξίου, Μ. 2012. *Μελέτη για τον σχεδιασμό, την ανάπτυξη και την εφαρμογή σεναρίων και εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων για τη διδασκαλία της νεοελληνικής γλώσσας στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση Μελέτη στο πλαίσιο της Δράσης 62 (Π.3.1.3)*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας. <http://www.greeklanguage.gr/aboutdigitalschool>.

Κουτσογιάννης, Δ. 2012. *Μελέτη για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση: γενικό πλαίσιο και ιδιαιτερότητες*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.
www.greeklanguage.gr/digitalschool

Κουτσογιάννης, Δ. 2012. Ο ρόμβος της γλωσσικής εκπαίδευσης. *Στο Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά της 32ης συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας, Α.Π.Θ.* Θεσσαλονίκη, ΙΝΣ.

Lave, J. & E. Wenger. 1991. *Situated learning: Legitimate peripheral participation*. U. K.: University of Cambridge Press.

Νέζη, Μ. 2012. *Μικροί Λεξικογράφοι*. Διδακτικό σενάριο για τη Νεοελληνική Γλώσσα (Α΄ & Β΄ Γυμνασίου) στο πλαίσιο της Πράξης «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση». Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

Νέο Πρόγραμμα Σπουδών. 2011. *Πρόγραμμα Σπουδών για τη Διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας & της Λογοτεχνίας στο Γυμνάσιο*. ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (Σχολείο 21ου αιώνα) – Νέο Πρόγραμμα Σπουδών. Αθήνα. Διαθέσιμο στο διαδίκτυο <http://digitalschool.minedu.gov.gr/info/newps.php>

<http://digitalschool.minedu.gov.gr/modules/units/?course=DSGL-A107&id=1813>

Χαλισιάνη, Ι. 2012. *Ειδικοί όροι και γενικό λεξιλόγιο. Λεξικά ορολογίας και λεξικά γενικής χρήσης*. Διδακτικό σενάριο για τη Νεοελληνική Γλώσσα (Α΄ Λυκείου) στο πλαίσιο της Πράξης «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση». Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

Χαλσιάνη, Ι. 2012. *Επιστημονικοί όροι και γενικό λεξιλόγιο. Οι ειδικές γλώσσες των επιστημών ως κοινωνικές γλωσσικές ποικιλίες*. Διδακτικό σενάριο για τη Νεοελληνική Γλώσσα (Α΄ Λυκείου) στο πλαίσιο της Πράξης «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση». Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.